

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 8

LETNIK XXXI

NARODNI

GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. AVGUSTA 1930

VSEBINA: Dr. J. Basaj: Zakonska stabilizacija dinarja. — Fr. Jaklič: Prispevki k zgodovini našega zadrugištva. — Zakonski predpisi o poročstvu. — Standard v kmetijstvu in kmetijske zadruge. — Kaj se zahteva od zadrugnega naraščanja? — Gospodarski pregled. — Zadrugam! — Zadrugištvo v inozemstvu. — Osebnosti.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1930.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cerkljah ob Krki, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 31. avgusta t. l. po prvi maši v uradnem prostoru. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem rednem obč. zboru. 2. čitanje revizijskega poročila. 3. volitev načelstva in nadzorstva. 4. razni predlogi in nasveti. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Posojilnice v Križevcih, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 17. avgusta 1930 ob 3. uri popoldne v Posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva. 3. poročilo nadzorstva. 4. potrjevanje rač. zaključka za l. 1929. 5. volitev enega uda načelstva. 6. volitev 5 udov nadzorstva. 7. slučajnosti.

Redni občni zbor Prve žebijarske in železoobrtne zadruge v Kropi in Kamnigori, r. z. z. o. z., se bo vršil v soboto dne 6. septembra 1930 ob 14. uri v zadrugi hiši „na srednjem mlinu“ v Kropi. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. poročila načelstva in nadzorstva. 3. potrjevanje rač. zaključka za l. 1929/30 in razbremenitev načelstva in nadzorstva. 4. sklepanje o predlogu nadzorstva za razdelitev čistega dobička. 5. sklepanje o obrestovanju deležev za l. 1929/30. 6. volitev načelstva. 7. volitev dveh članov nadzorstva. 8. potrjevanje poslovnika za penzije.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Leskovcu pri Krškem, r. z. z. n. z., se bo vršil

dne 31. avgusta 1930 ob 8. uri zjutraj v prostorih hranilnice. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za l. 1929. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. poročilo o izvršeni reviziji l. 1930. 6. slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Podčetrtku, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 31. avgusta 1930 popoldne ob 3. uri v lokalni običajnega uradovanja. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobrenje rač. zaključka za l. 1929. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. sprememba pravil. 5. nasveti in predlogi.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Sv. Petru na medv. Selu, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 24. avgusta t. l. popoldne ob 3. uri v župnišču. Dnevni red: 1. čitanje revizijskega poročila. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. potrdilo račun. zaključka za l. 1929. 4. slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge na Rovih, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo 24. avgusta 1930 ob 3. uri pop. v Društvenem domu. Dnevni red: 1. poročilo načelstva. 2. poročilo nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za l. 1929. 4. čitanje revizij. poročila. 5. sklepanje o razdružitvi. 6. volitev a) načelstva b) nadzorstva. 7. predavanje in razgovor. 8. slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske gospodarske zadruge v Št. Vidu pri Stični, r. z. z. o. z., se bo vršil 31. avgusta 1930 ob 15. uri v posojilničnih prostorih. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika prvega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev rač. zaključka za l. 1929. 4. volitev načelstva. 5. volitev nadzorstva. 6. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12.50 Din.
Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Dr. J. Basaj:

Gospodarski pomen zadružništva za malega človeka.

Poglavje propagande.

Vse premalo se pri nas razlaga in povdarja gospodarski pomen zadružništva za malega človeka: kmeta, delavca, obrtnika. Čim bolj bodo namreč mali ljudje prihajali do spoznanja o gospodarskih prednostih zadruga za njihovo gospodarstvo, tem več bo v njih pripravljenosti za sodelovanje v zadrugah. Zato je važno poglavje zadružne propagande, da se malim ljudem z besedo, s tiskom, s sliko in s praktičnimi zgledi pojasnjujejo gospodarske koristi, ki jih bodo imeli, ako se za razne potrebe in naloge svojega gospodarstva združijo v zadrugo. Naj v sledečem navedem samo nekaj točk, iz katerih bo takoj razvidno, kakšen gospodarski pomen ima zadružna skupnost ravno za malega človeka.

Mnoge naloge izvedljive le v skupnosti.

1. Mnoge gospodarske naloge in potrebe postanejo izvedljive za malega človeka izključno le v zadružni skupnosti. Zadruga je ravno organizacija malih sil za skupne, velike gospodarske naloge. Te naloge so mnogokrat tako obsežne, zahtevajo toliko sil, toliko kapitala, toliko dela, da jim posameznik s svojimi sredstvi sploh ni kos. Vzemimo za primer zadružno elektrarno. Jasno je, da tudi naprava manjše elektrarne

zahteva dandanes toliko kapitala, da je ta stvar za poedinca neizvedljiva, čeprav ima na razpolago vodno silo in bi v vsem svojem gospodarstvu, pa tudi v svoji hiši zelo potreboval električno strujo. Če se pa večje število kmetov združi in si skupno napravijo zadružno elektrarno, nabavijo elektromotorje in dobre moderne kmetijske stroje, se od posameznega kmeta zahteva razmeroma le malo kapitala, da se spravi skupaj potrebni denar za zgradbo električne centrale z omrežjem in za nakup motorjev in strojev.

Če vzamemo za primer kmetijske stroje, je res, da si more manjše stroje in najpotrebnejše kot slamoreznico in mlatilnico, nabaviti tudi posameznik. Toda more si redoma nabaviti le majhne stroje, ki ne odgovarjajo vsem današnjim zahtevam gospodarstva. Stroji stojijo pretežni del leta neuporabljeni in se mogoče radi slabe shrambe bolj kvarijo, kakor če bi bili redno v uporabi.

In pri vsem tem so ti stroji zahtevali od kmeta za njegove razmere ogromen kapital, ki potem žal leži skoro v 99% mrtev, neizrabljen. S stališča donosnosti kmetijskega gospodarstva (rentabilnosti) pa je nabava kmetijskih strojev za izključno lastno uporabo naravnost greh. Enako kakor zadružne elektrarne, kmetijsko-strojne zadruga, bi navajali še lahko vse druge vrste kmetijskih

zadrug, zlasti tudi mlekarske zadruge kot primer, da so s skupnim zadružnim gospodarstvom združene za malega človeka velike gospodarske prednosti.

Zadruga — nositelj napredka.

2. Zadruga je tudi nositelj napredka v raznih panogah gospodarstva. Moremo trditi, da se je gospodarstvo našega kmeta, obrtnika in delavca začelo temeljito izboljševati in se začela uvajati vsa sredstva napredka z uspehom šele tedaj, ko se je v izdatni meri začela med malimi ljudmi širiti zadružna organizacija. 30 — 40 let, odkar ima naš kmet kmetijske kreditne in druge zadruge, je gospodarstvo našega kmeta več napredovalo kakor prej v celem stoletju. Za to so najboljše priče naši starejši gospodarji, ki še dobro pomnijo, kakšne so bile gospodarske razmere našega kmetijstva pred 30 leti ki so potem preživljali dobo 30 let, v kateri se je potom zadružne skupnosti vršil izredno hiter napredek vseh panog našega kmetijstva.

Ta napredek pa je zlasti omogočen s sledečim:

Zadosti kapitala.

a) Zadruge organizirajo in nudijo po nizki obrestni meri potrebni kapital vsem onim, ki hočejo svoje gospodarstvo izboljšati. Dejstvo je namreč za vse gospodarstvo, da ni napredka brez kapitala in da bi vse iznajdbe, vsi stroji, vse najmodernejše pridobitve kmetijske in gospodarske znanosti bile brezpomembne, brez praktične vrednosti, ako bi ne bilo kapitala, s katerim se morejo vse naprave za napredek gospodarstva uvajati. In zlasti kreditne zadruge že skozi 40 let nudijo našim naprednim, agilnim kmetovalcem vedno zadosten kredit in po nizki obrestni meri.

Sposobni voditelj.

b) Zadruge pritegnejo za vodstvo skupnih zadružnih naprav najsposobnejše in naj-

agilnejše gospodarje. Za napredek je namreč poleg kapitala potrebno tudi gotovo strokovno znanje in dobra volja, to strokovno znanje uporabiti za izboljšanje v gospodarstvu. Če bi pregledali može v načelstvih in nadzorstvih kreditnih zadrug, nabavnih in prodajnih zadrug, strojnih zadrug, živinorejskih mlekarskih zadrug itd., bi redoma opazili, da so to najboljši, najagilnejši, najsposobnejši gospodarji v okolišu zadruge.

Zadruga dviga rentabilnost.

3. Z zadrugami se pospešuje in dviga donosnost (rentabilnost) gospodarstva malih ljudi. Najvažnejše vprašanje v vsakem gospodarstvu je vprašanje donosnosti in rentabilnosti. Gospodarja moramo presoјati po tem, ali zna takó gospodariti, da je njegovo gospodarstvo čim donosnejše. Dober gospodar je le tisti, ki tako ureja in vodi svoje gospodarstvo, da mu nosi čim večje dohodka. Gospodarstvo ni zabava, ni šport, ampak je pridobitno delo, ki naj redi njega in njegovo družino. **Izkušnje pa kažejo, da se ravno donosnost malih kmetov dá silno povečati potom zadružne skupnosti.** Prednosti zadružne skupnosti v gospodarstvu se dosegajo na sledeči način:

Boljše vnovčevanje pridelkov.

a) Potom skupnega vnovčevanja pridelkov oziroma izdelkov se dosegajo za pridelke ali izdelke višje cene. Vse različne vrste zadrug za vnovčevanje imajo namen osvoboditi malega človeka od številnih prekupcev in kolikor le mogoče njegov pridelek ali izdelek prodati neposredno ali konsumentu ali pa vsaj veletrgovcu.

Cenejša nabava potrebščin.

b) Potom skupnega nakupa se vse potrebščine, stroji, sirovine itd. nabavljajo ceneje. Namen vseh zadrug za skupno nabavo gospodarskih potrebščin, strojev in sirovin

je ta, da se izločijo številni posredniki in s tem izloči njihov ne majhen posredniški zaslužek, malemu človeku pa omogoča najcenejši nakup blaga najboljše kakovosti če le mogoče naravnost od proizvajalca, t. j. od tovarne. Če ne, pa vsaj od veletrgovca po cenah na debelo.

Zmanjšanje stroškov.

c) Donosnost gospodarstva malega človeka se naposled dviga s tem, da se s skupnimi napravami zmanjšajo njegovi izdatki, njegove režije. Mlekarska zadruga prihrani posamezniku vse delo predelave mleka in delo, ki je združeno s postavitvijo mleka oz. izdelkov na trg. Strojna zadruga pomeni za posameznika prihranek, ki bi ga sicer imel z mlačvo, bodisi da najema ročno delo, bodisi da si nabavi sam stroje za lastno uporabo.

Več pridelkov in boljših pridelkov.

č) Zadruga omogoča donosnost gospodarstva naposled s tem, da potom nje doseže ali boljši pridelek ali pri istem delu in na isti zemlji več pridelka. Naj omenjamo tu zlasti živinorejske zadruge, katerih skrb je, da pridejo potom selekcije v hleve le prvovrstne živali, ki pri isti krmi in istem

delu neprimerno več vržejo, bodisi z molžo, bodisi pri prodaji kot plemenska žival ali pa pri prodaji za mesarja. Mlekarske zadruge omogočajo predelovanje mleka v prvovrstne izdelke, ki pri prodaji najmanj dvakrat toliko vržejo kakor če bi mleko predeloval posamezni živinorejec brez strokovnega znanja in brez vseli tehničnih naprav in priprav.

Pospeševanje strokovne izobrazbe.

4. Zadruge delajo za izboljšanje gospodarstva malega človeka zlasti tudi na ta način, da pospešujejo strokovno izobrazbo svojih članov. Ponavljamo, kar smo že omenjali, da je strokovna izobrazba pogoj za napredek v gospodarstvu. Saj jih je veliko, ki imajo voljo in bi radi delali in izboljševali v svojem gospodarstvu, pa jim manjka potrebnega strokovnega znanja. Zadruge redoma skrbijo za strokovno izobrazbo svojih članov s čitvom, s predavanjem, s tečaji itd. Zasluga naših zadrug je, da je pri nas razmeroma precej razširjena uporaba umetnih gnojil, ki zahteva precej strokovnega znanja. Zasluga naših živinorejskih zadrug je, da se je znanje o napredni živinoreji med našimi kmeti že zelo razširilo, da poznajo pasme, njih prednosti, da poznajo najvažnejše stvari o podedovanju lastnosti (rodovnik).

Svetovna gospodarska kriza.

Ako motrimo položaj današnjega svetovnega gospodarstva, bomo opazili čudna nasprotstva: svet ne trpi zaradi pomanjkanja, ampak radi bogastva, zaradi obilice gospodarskih dobrin. Govori se o svetovni gospodarski krizi, ki je nastala kot posledica nadprodukcije. V istem hipu pa se vsiljuje drugo vprašanje: kako se more govoriti o nadprodukciji, ko potrebe človeštva še daleč niso pokrite, ko ogromnim milijonom primanjkuje najpotrebnejših stvari?

Svetovna tržišča žita pretresa kriza, kakršne že dolgo ni bilo. Vedno več žita se nahaja v velikih skladiščih, farmerji velikih žitnih pokrajin se bojijo ugodne žetve, ker se žito ne more prodati ali kjer ima nizke cene. Pri tem pa nepregledne množice trpe glad in pomanjkanje, ker navzlic nizkim cenam nimajo sredstev, da bi si kupile kruha. Bombaž in industrije, ki so z njim v zvezi, trpe po celem svetu depresijo, ki zavzema že katastrofalne oblike. Tudi tu je vzrok,

ker ni možnosti prodaje. In zopet imamo milijonske množice, ki jim manjka obleke ali denarja, da bi si jo nabavili.

V krogih, ki se bavijo z ladjeplovstvom, se čujejo tožbe, da primanjkuje na ladjah prostora. Pri tem pa počiva preko 5 milijonov ladijskih tonaž v domačih lukah brez dela; tovarnine v velikem prometu izključujejo rentabilnost. Premogovna in železna industrija velikih proizvajalnih držav Anglije, Nemčije, Zedinjenih držav in Poljske vodijo srdit boj na svetovnih tržiščih, znižujejo brezobzirno cene druga proti drugi in s tem se slabi pozicija vsakega posameznika. Cene vseh kovin, svinca, bakra, niklja, srebra itd. izkazujejo tako nizko stanje, da se komaj krijejo produkcijski stroški.

Kot posledica tega vznemirljivega položaja se pojavlja na borzah vseh pomembnejših gospodarskih držav doslej nepoznana zbežanost in nevzdržno padanje cen pri najbolj trdnih vrednotah. Številke brezposelnih pa strahovito naraščajo.

Na Angleškem znaša število brezposelnih skoro 50% več kakor ob nastopu delavske vlade, ki stoji nasproti tej krizi brez pomoči, brez sveta. Nemčija ima blizu 3 milijone brezposelnih, kar kaže, kako nadvse težaven je njen gospodarski položaj. Na Španskem tožijo med drugim o slabem prodajanju in nizkih cenah kovin, ki tvorijo ondi največje dohodke. Danska, Norveška in Avstrija trpe že leta zaradi gospodarske depresije. Zboljšanje je pričakovati le od občne premembe na evropskih in svetovnih tržiščih. Toda carinski tarifi raznih držav, posebno Zedinjenih držav, ne dopuščajo upanja, da bi se razmere v doglednem času obrnile na bolje. Tudi na Nizozemskem in na Švedskem se kažejo jasno znaki bližajoče se industrijske krize. Celo Francija, ki je doslej poznala brezposelnost komaj po imenu, pričakuje krizo v raznih gospodarskih panogah.

Splošno stoje seveda države s pretežnim kmetijskim prebivalstvom mnogo bolje nego izrazite industrijske države. Toda tudi iz agrarnih držav (Ogrska, Jugoslavija, Romunija) prihajajo poročila, ki tožijo, da imajo kmetijski pridelki znatno nižje cene kakor pred vojno in da kmetijsko prebivalstvo ne more nabavljati strojev, ki stanejo skoro še

enkrat več nego v časih pred vojno. Kmet je potem prisiljen, da se poslužuje starih, nerentabilnih metod v gospodarstvu.

Italija zaznamuje ravnotako padanje cen kmetijskih produktov, dočim se ne pocenjujejo v isti meri industrijski izdelki. Vsled tega zelo trpi kupna moč agrarnega prebivalstva. Položaj bi bil še slabši, ako bi ne vladal v državi strumen red, ki ne dopušča ne štrajkov, ne izprtij.

Švica ima visoko razvito kvalitetno industrijo, zlasti strojno industrijo. Doslej še ni bila posebno prizadeta po posledicah slabega gospodarskega položaja v drugih državah. Izjemo delati le tekstilna in luksuzna industrija, zlasti industrija ur, ki izvažajo v Severno Ameriko. Toda tudi na Švicarskem se boje, da bo zaposelnost po zimi zelo nazadovala. Iz Belgije, kjer so bile doslej razmere v trgovini in industriji ugodne, poročajo v zadnjem času o občutnem padcu konjunktura in se boje, da bodo tudi tu nastopile težave.

Poljska trpi zelo pod dumpingom, ki ga izvaja sovjetska Rusija, ki prodaja blago po vsaki ceni, ki se da doseči, brez ozira na trgovska načela. Celo na Čehoslovaškem, kjer so imeli dolgo let neprenehoma visoko konjunkturo, tožijo o nenavadno nizkih cenah kmetijskih pridelkov. Primerna uredba plač v češki industriji omogoča, da morejo njeni izdelki uspešno konkurirati z drugimi tekmeci na svetovnem trgu.

Seveda, ena lastavica še ne napravi pomladi. Razmere v Zedinjenih držav, kjer cenijo število brezposelnih na 6—7 milijonov, so kritične. Ravno Zedinjene države pa se navadno označujejo kot merilo za gospodarski položaj celega sveta. Od njih ni mnogo pričakovati; njihova sedanja kriza je hujša kakor katerakoli prejšnja. Zlasti pa njihova carinska politika ne daje nobenega povoda za optimistične nade.

Južnoameriška tržišča trpe enako vsled nepovoljnih cen kmetijskih pridelkov. Daljni vzhod pa boluje zaradi neprestanih političnih pretresljajev, tako da je prav mršavo upanje, da bi mogel v znatnejšem obsegu kupovati v Evropi, ki se težko bori za svoj obstanek.

Zato se čujejo glasovi, ki izražajo bojazen, da se bo ves gospodarski ustroj zru-

šil ali da bo vsaj prišlo do zastoja. Kako se ustaviti tej krizi, ki postaja od meseca do meseca bolj občutljiva? Dober svet je tu drag. Ako se umetno skrči produkcija, se s tem pomnoži število brezposelnih in nazadnje kupna moč širokih mas. Circulus vitiosus se razširi, če se ne posreči, človeške potrebe preoblikovati v kupno moč in jih povečati primerno povečani produkciji.

Nastopali so pač preroki in pomočniki, ki so na podlagi raznih teorij navajali sredstva, s katerimi naj bi se gospodarske razmere popravile. Ti nasveti gredo silno vsaksebi. Česa bi imeli pričakovati, če bi se pričelo radikalno zdravljenje po moskovskem vzorcu, za to si lahko vzamemo za zgled Rusijo. Toliko je pa gotovo, da čakajo narode v tako zvanih civilizovanih delih zemlje še težki časi.

Fr. Jaklič:

Prispevki k zgodovini našega zadružništva.

(Konec.)

V Dobropoljah se je bilo sprožilo.

Nastavljen sem bil v domačem kraju, kjer sem že od prej poznal večino ljudi in razmere, v katerih so živeli.

Nekega dne je bil prišel znan gospodar opravičit šolske zamude svojega pastirčka. Ponudil sem mu stol in ker je bil mož zgovoren, sva bila kmalu v živahnem razgovoru. Vedel sem, da je mož ena tistih pijavk, ki so izsesavale one nasrečnejše, ki so v neopredelnosti iskale pri njem pomoči. Njega se je marsikdo s srdom spominjal. Mož se je rad pobahal, pa mi je kmalu začel pripovedovati, kako je prišel do premoženja,

Znal je. Z malim je bil začel. Obresti je jemal, kakor je bilo najvišje mogoče, zakaj človek v stiski obljubi vsakršne obresti. Ko je prišlo leto naokoli in ni bilo vračila, niti obresti, je bila pa tožba, rubež itd. Pota v sodnijo niso bila zastonj. Dostikrat je bilo z enim potom več dolžnikov opravljenih.

„Hahaha! Takrat se mi je pa pot izplačala! Povrhu je bilo pa še pijače, kolikor sem jo le hotel. In jedli smo! Hahaha! Pa kaj bi pravil! Doma nikoli ne tako! Vse je bilo zastonj, včasih sem pa še za ceho posodil.“

Revežem je posojeval na zastavo, na živino, na krmo, na pridelek ali karkoli so

imeli, kar je potem navadno vse spravil podse za slepo ceno. Spomladi je pa ravno tistim revežem njihov lastni pridelek prodajal na draginjo. Kajpada na upanje in tako je šlo naprej ponavadi do konca.

„Babe so jokale, on je pa klel in se veril, da bo vse plačal. Pa kdo bo kaj dal na babji jok in na samo pridušanje. Če bi bil čakal, bi gotovo ne bil vsega dosegel, pa sem kar pognal... Hahaha! Človek mora znati in pa korajžen mora biti, potlej pa gre!“

Onim, ki niso imeli denarja za nakup živine, je kupoval rejno žival in naposled je bila tudi živina vsa njegova in revež je bil v bodoče njegov dolžnik.

„Haha! Zakaj se pa loti, ako ne zna?“

Pa ta še ni bil izmed najhujših.

Premagal sem ogorčenje, ki mi je sililo na dan, ter sem ga poslušal do konca. Tako sem spoznal delovanje oderuha, ki je bilo tipično za vse druge tam pri nas. Tedaj sem tudi vedel, zakaj je bilo slišati toliko tarnanja.

Ali ni mogoče preprečiti takega delovanja? Ni nikogar, ki bi pomagal?

O prvi priliki, ko sem se sešel z dr. Krekom v šenklavškem župnišču, sem mu povedal, kar sem doživel.

„Posojilnico ustanovi!“ mi je dejal potem, ko sva ogorčena presojala razmere, v katerih se bohotno razvijajo oderuški tipi.

Kajpada je posojilnica bila tudi meni premnogokrat v mislih, a sem tedaj še sam živel v predsodkih, da so posojilnice mogoče le v mestih in večjih krajih, kjer je več inteligence, poleg tega pa sem se še zavedal svoje nemoči in nesposobnosti. Mlad učitelj sem bil, ki je bil šele zlezal iz lupine, vrh tega še iz revne hiše doma. Kje bo potrebno zaupanje? Ljudje se bodo posmehovali.

Krek pa mi je podiral predsodke in me prepričeval, da pojde, ako bom le začel. Dal mi je pravila neke nemške posojilnice ter mi obljubil, da mi bo pomagal.

Misli, ki mi jihi je bil podal Krek, sem potem razvijal pri vsaki priliki pri možeh, pri duhovnikih, domačih in v soseščini, in povsod so mi pritrdjevali: „Dobro bi bilo in potrebno kaj takega.“

Videl sem pa povsod le ljudi, ki niso zaupali, da bi se načrt posojilnice uresničil.

Ko sem končno videl, da je vendar še precej ljudi, ki se strinjajo z ustanovitvijo posojilnice, sem pa bil pripravil shod, na katerega je prišel dr. Krek, zakaj sam bi itak ne bil opravil ničesar.

Kakor bi se bilo vršilo včeraj, tako se spominjam tistega prvega shoda v dobrepoljski šoli. Največja soba je bila natlačena možakarjev; kajpada je bila mnoge prignala radovednost. Seveda je pa bilo nekaj tudi takih, ki so odobravalii ustanovitev posojilnice in so si jo želeli. Do takrat tam pri nas še niso poznali shodov. Razen duhovnika na prižnici, še niso slišali govornikov. Torej, kaj bo?

Dr. Krek je govoril zajemljivo, da je večino poslušalcev kmalu ogrel za misel, katero je razvijal. Ko je prišel na potrebnost in korist posojilnice in povdarjal, da je le

po posojilnici mogoče zatreti vsakovrstno oderuštvo in je švrknil kar najbolj ostro po oderuhih, tedaj je najoblastnejši med oderuškimi magnati nekaj zagodrnjal, potem pa zagnal:

„Pojdimo!“

Zagnal se je do vrat in z njim so šli nekateri enaki ter nekateri reveži, ki so bili v njihovih mrežah, kateri so se bali, da bi se ne zamerili denarnem mogotcem, ako bi poslušali nekaj, kar onim ni bilo všeč.

Tedaj smo vsi vedeli, da bo posojilnica imela nasprotnike in sicer mogočne nasprotnike, a to nas ni več plašilo, ker Krekova beseda je bila ulila dovolj poguma.

Izbrali smo si bili odbor. Pravila nam je bil uredil dr. Šušteršič in ko smo uredili vse potrebno in dobili stanovanje je začela posojilnica poslovati.

„Vsaka fara imej svojo rajfajznovko.“

Dr. Krek je v Dobropoljah prvič javno priporočal ustanovitev posojilnice. Uspeha je bil očitno vesel. Da je študiral posojilništvo, dokazuje že to, da je imel pri rokav pravila posojilnice, dasi tedaj še ni sodeloval pri nobeni posojilnici. Nekaj tednov po dobrepoljskem shodu je šel na prvi češki katoliški shod v Brno. Tam se je udeleževal razgovorov v socialnem odseku, kjer se je govorilo mnogo o združništvu. Z Brna je šel preko Prage na Dunaj, kjer se je udeležil s svojimi spremljevalci (Hladnik, Mrak, Jaklič) zborovanja krščanskih sociologov, ki je trajalo skoraj ves teden.

Predavatelji so vsestransko obdelovali delavsko in kmetsko vprašanje. Znani p. Abel je priporočal knjižico bavarskega župnika Stabingerja, ki je pojasnjeval ustanavljanje in delovanje rajfajznovk. To knjižico smo tudi vsi dobili.

Dr. Krek je bil po teh zborovanjih še bolj vnet za združništvo in začetkom sep-

tembra je na katoliškem shodu v Beli Krajini pri Treh Farah opisoval pogubne posledice kapitalizma za kmetski stan. Tedaj je tudi nasvetoval kot najboljšo obrambo proti zlim posledicam kapitalizma zadružništvo, med tem zlasti hranilnice in posojilnice po Rajfajznovem načinu. Od tedaj je vedno priporočal zadružništvo, ker je bil spoznal, da le zadružništvo more kmetski in delavski stan gmotno in duhovno dvigniti. Priporočal je javno, še bolj pa v prijateljskih krogih in nobenega dvoma ni, da je bil takrat nagnil dr. Šušteršiča, da se je začel baviti z usta-

navljanjem in pospeševanjem posojilnic. Dr. Krekov krog zadrugarjev je bil čimdalje večji.

TedANJI politični boji so pa tudi pokazali, da oderuhom ni bilo dovolj, da so izžemali kmete gospodarsko, temveč so jih iskoriščali tudi politično.

Spoznanje, da je gospodarska osamosvojitvev predpogoj svobodnega političnega udejstvovanja, je pospešilo hiter razmah našega zadružništva.

„Vsaka fara imej svojo rajfajznovko“ je klical dr. Krek in mladi borci tam zunaj so poprijeli in šlo je skozi viharje in grmenje.

Zakonski predpisi o poroštvu.

12. Solidarno poroštvo.

Posojilodajalcu bi dostikrat z navadnim poroštvom ne bilo ustrezno; kajti zgodilo bi se lahko, da bi se zmanjšalo ali celo izginilo porokovo premoženje do časa, ob katerem bi mogel upnik nastopiti proti poroku.

Zato se naše posojilnice ne zadovoljujejo z navadnim poroštvom, ampak zahtevajo da porok podpiše zadolžnico kot „porok in plačnik“. Na ta način je mogoče doseči večjo varnost, ker se da potem dolg hitro izterjati.

Porok in plačnik (solidarni porok, porok z nerazdelnim jamčenjem) velja v smislu zakona kot sodolžnik, ki je napram upniku zavezan ravno tako in v isti vrsti kakor glavni dolžnik sam. Zato je upniku dano na prosto voljo, da terja ali najprej dolžnika ali najprej poroka ali oba istočasno.

Dejansko se seveda postopa drugače, čeprav se je porok zavezal kot porok in plačnik. Plačilo se išče najprej pri glavnem dolžniku, in še le če se vidi, da pri njem ne bo ničesar dobiti, se nastopi proti poroku.

Ako porok in plačnik (solidarni porok) umre, preide njegova obveznost na dediča. Toda dočim smo zgoraj videli, da jamčijo dediči navadnega poroka le tri leta po njegovi smrti, traja jamstvo dedičev solidarnega poroka 30, eventualno 40 let t. j. toliko časa, da zastara.

Ta pouk o poroštvu naj izpopolni še nekaj vzgledov iz praktičnega življenja. Največkrat naletimo na sledeča vprašanja:

1. Ali se more porok odpovedati poroštvu? — Ne, razun tedaj, ako bi v to privolil tudi upnik. Posojilnica bi mogla poroka oprostiti njegove obveznosti le tedaj, če bi dolžnik preskrbel drugega enakovrednega ali boljšega poroka. Pač pa more porok od dolžnika zahtevati zavarovanje, če je terjatev že zapadla v plačilo ali če pred zapadlostjo terjatve obstoji utemeljena bojazen, da dolžnik ne bo mogel plačati ali da se bo izselil v tujo državo. Te okoliščnosti mora seveda porok v pravnem postopku dokazati.

2. Ali preneha poroštevna obveznost s potekom časa, v katerem bi bil moral dolžnik plačati? — Ne. Porok jamči do tedaj, ko se dolg poplača. Seveda pa jamči le tekom zastaralne dobe, t. j. za obresti in anui-

tete 3 leta po dospelosti, za glavnico pa 30 let po dospelosti.

3. Kaj je napraviti, ako je zadolžnica potekla in porok noče podpisati podaljšanja ali nove zadolžnice? — V takem slučaju je treba postopati posebno previdno. Obnovitev posojila je prav za prav novacija, t. j. utemelji se novo pravno razmerje, staro razmerje pa se razdere, ali z drugimi besedami povedano, stara posojilna pogodba ugasne in med upnikom in dolžnikom nastane novo dolžno razmerje. S tem, da je ugasnila stara posojilna pogodba, ugasne obenem tudi obveznost porokova. Posojilnica sme torej obnoviti posojilo še le, ko za gotovo ve, da je obnovljeno posojilo zadostno zavarovano, če torej prevzemo jamstvo za obnovljeno posojilo stari poroki ali mesto njih enakovredni drugi poroki. Če bi posojilnica ravnala drugače, bi se lahko zgodilo, da bi se dolžniku dovolila obnovitev (podaljšanje) posojila, da bi dolžnik tudi podpisal obnovljeno (podaljšano) zadolžnico, toda da bi porok odrekel svoj podpis. Ker je prišlo do novega posojila, je porok oproščen svoje prejšnje obveznosti in novo posojilo ni zavarovano.

Včasih se bo tudi zgodilo, da je dolžnik pripravljen obnoviti posojilno pogodbo, toda prejšnji poroki nočejo podpisati, drugih porokov pa ni dobiti. V takem primeru lahko posojilnica na poroka nekoliko pritisne in mu izjavi, da bo na podlagi stare, še vedno veljavne zadolžnice zahtevala plačilo od njega. Na vsak način morajo posojilnice paziti, da se ob takih prilikah v tej vmesni dobi ne prekrine staro poroštvo in da se obnovitev prevede še le tedaj, ko je podana zadostna varnost.

4. Porok izroči svoje posestvo drugemu, zaradi česar postane njegovo poroštvo brez vrednosti. — Pri malih podeželskih posojilnicah, ki so osnovane za majhen okoliš in

imajo odborniki dokaj natančen pregled o osebnih in gospodarskih razmerah svojih sosedov, se bo težko zgodilo, da bi taka izročitev ostala neopažena. Načelstvo ali nadzorstvo bo navadno pravočasno zaznalo za tako namero. Tako bo mogla posojilnica navadno še ob pravem času nastopiti v varstvo svojih koristi. Od poroka bo zahtevala, da preskrbi drugačno zavarovanje, da upliva na svojega pravnega naslednika, da prevzame nadaljno poroštvo i. t. d. Če pa je posestvo brez vednosti posojilnice prešlo na drugo osebo, potem postane poroštvo brez vrednosti, ako si ni porok pridržal nobenega premoženja. V takem slučaju ni drugega, kakor da posojilnica primora dolžnika, da preskrbi novo poroštvo, oziroma da takoj izterja posojilo.

Poleg tega obstoji možnost, pri sodišču izpodbijati veljavnost imovinskega prenosa, kajti pod gotovimi pogoji more upnik ugovarjati taki odtujitvi dolžnikovega premoženja, zaradi katere bi bile prikrajšane njegove pravice. Pod izrazom „dolžnik“ tu ni razumeti samo pravega dolžnika, ampak vsakega obvezanca, torej tudi poroka.

5. Preide poroštvo tudi na pravnega naslednika? — Tu je treba razlikovati, ali preide posest na pravnega naslednika med živimi ali vsled smrti (dedščina). Da preide poroštvo na dediče, smo bili omenili že prej. Ako pa se izvrši prenos premoženja med živimi, potem poroštvo ne preide na pravnega naslednika, kajti poroštvo je osebna obveznost. Če bi torej sin prevzel gospodarstvo po svojem še živem očetu, ne prevzame s tem tudi očetovih poroštenih obveznosti.

6. Mora biti porok član posojilnice? — Ni treba. Pravila posojilnic zahtevajo le, da mora dolžnik biti član.

7. Kako je ravnati, ako naknadno pristopi še nadaljni ali nov porok? — V ta-

kem primeru se na koncu zadolžnice napiše približno taka-le pripomba: „Podpisani I. I. posestnik v N. št. . . ., pristopim k obveznostim, ki izvirajo iz te zadolžnice, nerazdelno kot porok in plačnik.“ Nato se napiše datum, na kar se porok lastnoročno podpiše, po potrebi v prisotnosti dveh prič.

8. Ali je upnik odgovoren tudi poroku in plačniku (solidarnemu poroku) za mudnost pri izterjanju posojila? — Porok in plačnik je sicer v svojem razmerju do upnika popolnoma enak glavnemu dolžniku, vendar pa se sodna praksa nagiba k naziranju, da je upnik odgovoren poroku in plačniku za mudnost pri izterjanju posojila. Ta stvar je zelo važna. Če dokaže porok in plačnik, da je posojilnica ravnala pri izterjavanju prepočasno in da bi se bilo dobilo kritje za dolg, če bi bila nastopila ob pravem času, potem se porokova obveznost za toliko zmanjša, kolikor znaša vsled zamudnosti nastala škoda.

Iz tega razloga ne smejo posojilnice nikoli nuditi porokom prilike, da bi se mogli izgovarjati, češ, škoda bi ne bila nastala, če bi se bilo pravočasno nastopilo proti dolžniku. Posojilnica naj takoj obvesti poroka, če se premoženjsko stanje dolžnikovo tako poslabša, da ne nudi več prave varnosti za posojilo, dalje če dolžnik ni pravočasno plačal obresti ali dogovorjenih obrokov. Ne ozi-
raje se na zakonske predpise je treba že iz obzirnosti do porokov obveščati jih o takih premembah in ni pravilno, nekega lepega dne zahtevati od porokov plačilo, dočim poroki niso bili obveščeni o zaostalih obrestih, zaostalih obrokih i. t. d. Če se tako dela,

potem se poroki pač ne bodo mogli sklicevati na to, da je posojilnica postopala malomarno in zamudno. Ni pravilno, če se kar naravnost greši s plačilno zmožnostjo porokov in se opuste opomini in izterjanje pri dolžniku samo iz razloga, češ, bo pa porok plačal, zakaj pa „stoji dober“? Vse poslovanje se mora v tem oziru vršiti tako, da so poroki kolikor mogoče obvarovani škode in naj se zato vedno skuša dobiti plačilo od dolžnika.

9. Kaj je treba napraviti, ako porok umrje? — Kakor je bilo že poprej povedano, preide poroštvo na porokove dediče. Poroštvena terjatev se torej prijavi proti porokovi zapuščini pri pristojnem zapuščinskem sodišču.

10. Ali se more dolg iz poroštva še terjati, če se je bilo zamudilo dolg prijaviti zapuščinskemu sodišču? — Da. Dediči navadnega poroka jamčijo še 3 leta po porokovi smrti, dediči solidarnega poroka (poroka in plačnika) še 30 let. Zato je dopustno proti dedičem tudi naknadno nastopiti, čeprav je morda zapuščinsko postopanje končano in čeprav se terjatev ni bila prijavila k zapuščinski obravnavi.

11. Ali se porok osvobodi, če pride dolžnik v konkurz ali če sklene sodno poravnavo? — S takimi dejanji se porok nikakor ne oprosti svoje obveze. Zato jamči porok tudi v takih primerih za škodo, ki jo utрпи upnik.

Iz vse te razprave se vidi, da je stvar s poroštvi zelo zamotana. Položaj more biti včasih tako nejasen, da je posojilnicam le priporočati, da si v vsakem dvomljivem slučaju preskrbe strokoven pouk. (Konec.)

Standard v kmetijstvu in kmetijske zadruge.

Beseda „standard“ je angleška in pomenja približno toliko kot „normalna mera“. V drugem pomenu nam ta izraz označuje

nekaj vzglednega, prvovrstnega in standardno blago imenujejo tako, ki ima te lastnosti.

O „standardiziranju“, racionaliziranju i. t. d. se dandanes mnogo govori in razpravlja. Na eni strani postavlja konzum vedno večje zahteve, na drugi strani je tekmovalje med producenti čimdalje bolj občutno in vse to terja, da se obrača vedno večja pažnja izdelovanju boljšega blaga. To velja v enaki meri za industrijske in obrtne izdelke kakor tudi za kmetijske pridelke. Na ta način se povsod razvija „standardizacija“. Standardizira tisti, ki se trudi, da bi prideloval blago kolikor mogoče določene kvalitete in enotne kakovosti, ki bo imelo visoko ceno ter da je to blago tudi enotno in čedno zavito in da ima enako zunanost. Če govorimo o kmetijskih pridelkih, pravimo n. pr. standardno sadje, standardno maslo, mleko, žito in podobno. Govorimo tudi o enotnem tipu blaga.

Pri sedanji vseobčni krizi kmetijstva, ki se pojavlja skoro na celem svetu, je razumljivo samo ob sebi, da se nehote vsiljuje vprašanje, ali pripada tudi kmetijskemu združenstvu kaka vloga pri standardiziranju kmetijskih pridelkov.

Vseučilišni profesor dr. Beckmann iz Bona je že l. 1927 na kongresu nemških kmetijskih zadrug v Kaslu predaval o standardiziranju kmetijske produkcije in o njega odnosu do kmetijskih zadrug. On je mnenja, da je standardiziranje v kmetijstvu delo samoobrambe in samopomoči, toda da ni samo tehnični problem, ampak tudi vprašanje prodajne organizacije, tako da je standardiziranje skoro identično z združnim razvojem.

Dr. Moric Weden, ki spada med najboljše strokovnjake na polju kmetijskega združenstva in je ravnatelj nemške zveze kmetijskih zadrug na Češkem, je izdal študijo o tem vprašanju pod naslovom „Svetovna gospodarska konferenca v Ženevi in kmetijsko združenstvo“. V tej razpravi stavi

standardiziranje kmetijskih pridelkov na prvo mesto med nalogami, ki čakajo kmetijske zadruge v bližnji bodočnosti. Zveza nemških kmetijskih zadrug na Češkem je priredila o tem predmetu tudi več anket (v Pragi, Brnu in Opavi). V Pragi je podal uvodno poročilo dr. Weden sam. Iz njegovega referata povzamemo sledeče misli:

Potrebno je, da združne zveze v sporazumu s kmetijskimi zbornicami, deželnimi kulturnimi sveti in sličnimi organizacijami kakor tudi z visokimi šolami brez odlašanja začno obravnavati vprašanje standardizacije kmetijskih pridelkov.

Rentabilnost kmetijstva je v zadnjih letih postala zelo dvomljiva. Razvoj na tržiščih prinaša s seboj nadaljno ogrožanje kmetijske produkcije.

Odpomoč se mnogokrat išče samo v carinski politiki in zato doživljamo dan za dnem, da se uvajajo nove carine, oziroma da se carine zvišujejo zaradi ohranitve rentabilnosti kmetijske produkcije. To je sicer v popolnem nasprotju s stališčem, ki ga je zavzela svetovna gospodarska konferenca v Ženevi, je pa razumljivo, ker se to dogaja tudi v drugih državah in ker naše trge preplavlja inozemsko blago.

Navzlic temu pa ne bomo mogli v carinski politiki iskati edino rešitev in edino možnost za vzpostavitev rentabilnosti našega kmetijstva, pač pa si bomo morali prizadevati v prvi vrsti, da se dvigne kakovost pridelkov. Stremeti je treba za tem, da se korak za korakom blago izboljšuje in da se kot končni cilj tega prizadevanja ustvari tip. Seveda bo pri tem čuti tudi ugovore, češ da v eni ali drugi panogi standardizacija ni mogoča ali da ni umestna ali da je nerenabilna, ker zahteva preveč režijskih stroškov in dela. Zato je treba za vsako panogo posebej preiskati, če so dani pogoji za standardiziranje.

Zanimati mora pred vsem vprašanje, kdo naj sodeluje pri nalogah standardizacije in koliko prihajajo pri tem v poštev zadruga. To vprašanje je zelo važno, morda celo bistveno. Standardizacija zahteva gospodarstvo po skupinah, strogo spojitev posameznih producentov in strumno disciplino. Te pogoje pa more izpolniti le zadruga. Toda na drugi strani je vzeti v obzir, da zadruga sedaj nimajo vpliva na pridelovanje in le malo vpliva na prodajanje in tvorbo cen.

Če se hoče standardizirati, je neobhodno potrebno, da se pridobi ta vpliv. To je mogoče doseči le tako, da se ustvarijo tržne in prodajne organizacije kakor tudi produkcijske organizacije. Take organizacije so „zadruga višjega reda“. Označujemo jih tako, ker vodstvo teh zadrug ne more biti takšno kakor pri posameznih krajevnih zadrugah. Pogoj za uspešno delo teh zadrug višjega reda je, da se uvede strumna organizacija in da se brezpogojno izvršujejo navodila glede pridelovanja in predelovanja. Take zadruga morajo stopiti v zvezo tudi s tehniko, znanostjo in z oblastmi. Treba je preiskati, koliko so potrebne oblastvene odredbe in zakonski ukrepi, da more standardiziranje napredovati.

Zadružni samopomoči so stavljene izvestne meje in zato se bo treba vprašati, ali potrebuje zadruga višjega reda preko sedanjega okvira samopomoči še oblastvenih in zakonskih odredb, dalje ali bi utegnile biti take odredbe opasne ali vsaj sumljive (n. pr. oblastveni ukrepi glede mlekarstva in glede mlekarških izdelkov).

Nadaljno vprašanje bi bilo, ali bi bilo treba iskati zvez s konzumnimi organizacijami, da se zagotovi prodaja. Tako zavarovanje prodaje pomenja, da odpade riziko, ki je zvezan s tržnimi premembami in da se morejo pravilno upotrebiti delovne sile zadruga. Ako je zadruga oproščena skrbi

za prodajo, se more v večji meri baviti z racionalizacijo, s pravilno uredbo prodajnih, upravnih in nakupnih oddelkov, z izboljšanjem kvalitete in z dobavljanjem na podlagi natančnih kalkulacij, ki zagotavljajo rentabilnost.

Take zveze bi najbrž ne bile umestne s posameznimi konzumnimi društvi, ampak le z njihovimi centralami. Tudi bi se dale vzpostaviti zveze z organizacijami, ki jih imenujejo produkcijske centrale, n. pr. z zvezami mlinarjev. Nismo še tako daleč, da bi od producenta do konzumenta vodila samo ena pot. Zaenkrat je treba priznati, da so mnogi legitimni posredovalci še potrebni, brez ozira na to, da trgovina racionalno izvršuje funkcije uvoza in izvoza.

Današnje stanje kmetijstva je kritično. Ni pa morda kritično samo zaradi tega, ker je stiska kmečkega prebivalstva velika in ker posledic današnjega položaja za bližnjo bodočnost še ni mogoče pregledati, ampak je kritično tudi zaradi nekega drugega vzroka. Zakonodaja, korporacije in organizacije vseh stanov, strokovno in dnevno časopisje, teoretiki in praktiki se bavijo z ukrepi, ki bi jih bilo treba podvzeti, da se najde odpomoč ali celo rešitev krize, kakor se neredkokrat govori s precejšnjim pretiravanjem. Dostikrat je gospodarska kriza sama za prizadete manj nevarna, kakor če se ukrenejo napačne odredbe, s katerimi naj bi se jim odpomoglo; prej ali slej se pokaže, da so se precenjevale njene posledice ali da proti nji podvzete odredbe škodujejo produkciji in producentom. Opozoriti je le na glasove, ki upajo izboljšanje cen, če se skrči produkcija. Ta misel je odločno v nasprotju z prizadevanji, da je treba kmeta tehnično izšolati in napredek v kmetijstvu razširiti. Za opravičilo te misli se navaja za vzgled pridelovanje sladkorne pese in hmelja. Pri tem se pa prezre, da je to, kar je možno pri slad-

korju, že težko provedljivo pri mlečnih produktih, pri živini in žitu, pa ne samo v sedanjih razmerah, ampak sploh morda ni izvršljivo.

V izjavah o kmetijski krizi se hitro dobijo neka gesla, ki se naglo razširijo pri vseh, ki govorijo in razpravljajo o tem predmetu, gesla, ki dostikrat preprečijo, da bi se iskala in uporabljala prava sredstva. Tako so nekateri kar na kratko označili kmetijsko krizo kot krizo prodajanja in odklanjajo, da bi razpravljali tudi o produkcijski krizi ali vsaj to okolnost potiskajo v ozadje.

Kriza v prodajanju nastopa, kadar je zaradi dobre žetve ali zaradi slabe konjunkturo, ki zmanjša kupno moč prebivalstva, na razpolago več blaga, kakor se ga more prodati in če vsled tega blagovne cene padajo pod pridelovalne stroške. Taka kriza se lahko še poostri, ako prihaja iz inozemstva, ki prideluje v ugodnejših razmerah, tuje blago v velikih množinah, ne da bi zadostna carinska zaščita oteževala uvoz.

Kriza v produkciji se pojavlja ne samo, če je pridelovanje oteženo ali preprečeno ali če se ne izpolnjujejo tehnični pogoji ali če produkcija trpi zaradi naravnih nezgod. Kriza nastopi tudi takrat, kadar se produkcija ne vrši tako, kakor to zahtevajo tržne razmere ali ako se ne postopa racionalno ali ako se ne skrbi za to, da bi se znižali produkcijski stroški. Te naloge ne morejo kmetijski producenti rešiti sami. Pocenitev pridelovalnih stroškov in racionalizacija na posameznih stopnjah produkcije je namreč odvisna od okolnosti, ki zadeva gospodarstvo v vseh drugih produkcijskih panogah.

Važen faktor za ugodno prodajo je, da se produkcija prilagodi razmeram in potrebam trga. Za rešitev prodajne krize in s tem v zvezi stoječe produkcijske krize je torej standardizacija največjega pomena. Pridelovanje kvalitetnega blaga zahteva od pro-

ducenta mnogo dela in pazljivosti. Ako se porabi več dela, ki je potrebno za individualno oskrbo produkta, pa vede tak postopek koncem koncev do tega, da se blaga manj pridela.

Mnogokrat se dokazuje, da je agrarna kriza svetovna kriza in ta dokaz naj bi bil neko približanje k njeni rešitvi. Na vsak način je za vprašanje odpomoči važno spoznanje, če je uspeh ali neuspeh pripisovati lastni zaslugi, oziroma lastni krivdi, ali pa če ga je smatrati za posledico splošnih razmer. Seveda pa za rešitev agrarne krize v posameznih deželah ni kdovekaj pomembna okolnost, da je v drugih deželah enako ali slično slabo. Da je kmetijska kriza razširjena po vsem svetu, je konstatiral najbolj poklicani faktor, namreč gospodarski odsek društva narodov, ki je na podlagi zbranega gradiva in številnih dokazov ugotovil, da je kriza v kmetijstvu svetovni problem.

Ako gremo korak naprej, se je treba vprašati, ali naj se počaka, da se reši svetovna kriza in s tem tudi kriza v posameznih državah ali pa naj se takoj skrbi za rešitev krize v lastni državi. Najbolj pravilen odgovor na to vprašanje bo, da je treba pojave na svetovnih tržiščih skrbno opazovati, da pa to opazovanje ne sme ovirati, da bi se ne poskušala doseči rešitev domače krize primerno domačim razmeram. Dejstvo, da je agrarna kriza svetoven pojav, pomenja le otežitev domače krize. Posamezne države se bodo brigale za svoje lastne razmere in bodo poskušale doseči rešitev tudi s takimi sredstvi, ki bi utegnili škodovati kmetijstvu v drugih deželah. Taka velika nevarnost preti od ameriških „poolov“, ki so jih nekateri kratkovidneži pozdravljali kot napredek v kmetijskem združenem pokretu. Čim bolj bodo druge države ukrepale odredbe za ureditev odnosov med produkcijo

in konzumom, tem manjši uspeh bodo imeli ti poskusi v deželah, ki bodo prekasno prišle s svojimi ukrepi.

Take misli je razvijal dr. M. Weden ob uvodu k državni konferenci nemških kmetijskih zadrug na Češkem, ki se je vršila letos 4. februarja v Pragi. Konferenci so bila predložena razna vprašanja, tako o standardiziranju žita, mleka in mlečnih izdelkov, glede vnovčevanja živine, sadja in zelenjave, krompirja in lanu.

Kot uspeh vsestranskega razmotrivanja tega predmeta je konferenca izrazila mnenje, da dogodki zadnjih let na svetovnem trgu dokazujejo, da je treba potrditi vprašanje, ali je standardizacija potrebna ali ne. Za izvedbo standardiziranja so zadruge usposobljene, ker so zmožne pospeševati prodajo

kmetijskih pridelkov tako, da bo produkcija rentabilna. Standardizacija je neobhodno potrebna zlasti za izvozno blago in je v stanju, da zbliža producente in konzumente, ako se posreči razširiti področje dosedanjega združenega delovanja. Za razločitev prodajnih cen standardnega blaga je pritegniti tehniko in znanost; državna oblastva naj sodelujejo pri avtoriziranju kontrole in da bo proizvajalec zaščiteno. Za populariziranje te akcije je potrebno, da sodelujejo strokovne šole. Osnovo za provedbo standardizacije je treba v posameznostih še preiskati. Da se započeto delo intenzivno nadaljuje, bi bilo treba osnovati poseben akcijski odbor, ki bi imel lastno pisarno in bi prirejal poučna predavanja in tečaje, na katerih naj bi se ljudstvo bolje seznanilo z bistvom standardizacije.

Kaj se zahteva od združnega naraščaja?

Na letošnjem kongresu nemških kmetijskih zadrug v Stuttgartu je bila dne 4. julija sprejeta posebna resolucija, ki poudarja potrebo zadostne izobrazbe vseh oseb, ki sodelujejo pri vodstvu zadrug. Resolucija ni poučna samo za nemške razmere, tudi za bodoči razvoj našega združnega gibanja je dobiti v njej marsikak migljaj.

Resolucija predvsem konstatira, da novodobni komercialni in tehnični način obratovanja v trgovini, obrti in kmetijstvu in ostro tekmovanje v gospodarstvu zahtevata mnogo več strokovnega znanja in sposobnosti vseh onih, ki sodelujejo pri vodstvu zadrug, bodisi da izvršujejo svoja opravila kot častne službe, bodisi da jih opravljajo kot stranski ali kot glavni poklic.

Opravljati to delo kot častno službo ali kot stranski poklic zahteva praviloma samo še za manjše zadruge; pri zadrugah, katerih vodstvo zahteva z ozirom na način in obseg obratovanja večje strokovno znanje, se pri-

poroča poslovodstvo prepustiti poklicnim uradnikom.

Toda tudi osebe, ki opravljajo posle v zadrugah kot postranski poklic ali kot častno službo, naj imajo toliko znanja, da morejo presoditi dalekosežnost in posledice poslovnih ukrepov, da morejo reševati knjigovodske posle in urediti bilanco ter jo presojati računsko in materialno.

Tiste osebe, ki izvršujejo pri zadrugi svojo službo kot glavni poklic, pa morajo imeti ne samo zadostno splošno izobrazbo, ampak se mora od njih zahtevati tudi posebno strokovno znanje v vseh panogah združnega poslovanja.

Dalje poudarja resolucija potrebo, da prirejajo združne zveze splošne ali posebne poučne tečaje za one združne funkcionarje, ki imajo manjšo izobrazbo. Pripravo za dosego znanstvene in teoretične sposobnosti za take, ki se hočejo poklicno posvetiti združništvu, pa mora nuditi šola. Na taki

pripravi zgrajena temeljita izobrazba je neobhodno potrebna za poslovno prakso v zadrukah. Z ozirom na veliki pomen zadržništva za kmetijski stan bi bilo tudi zelo želeli, da privzemo v svoj učni načrt pouk o zadržništvu tudi kmetijske šole in kmetijske nadaljevalne šole. Tudi na kmetijskih višjih in visokih šolah naj bi se vpeljala predavanja o zadržništvu.

Temelj za vse gospodarsko delo v zadruhi pa je trezna, prevdarna miselnost in smisel za gospodarstvo. Ravno tako je potrebno za vsakega zadrugarja, da se z vso ljubeznijo zavzema za zadrugine namene in cilje. Samo tisti more uspešno delovati v zadržništvu, ki zna spojiti gospodarsko in zadržno miselnost v eno celoto.

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 11. julija 1930.

Naša žetev je prav dobro izpadla, kar je velikega pomena za našo trgovinsko kakor tudi plačilno bilanco. Privatne cinitve, kakor tudi cenitev pridelka po Privilegirani izvozni družbi so nekoliko nekoliko nižje kakor uradne cinitve. Kmetijsko ministrstvo ceni letošnji pridelek (v oklepajih podatki za lansko leto): pšenica 24,223.000 met. stotov (25,855.000), ječmen 4,187.000 (4,119.000), rž 3,414.000 (3,508.000) stotov. Ugotoviti moramo, da letošnji pridelek še vedno znatno prekaša pridelek zadnjih 9 let. Iz objavljenih podatkov je razvidno, da je bil letos pridelek ječmena in rži večji kakor lani. Z ozirom na ta razmeroma ugoden rezultat nam je pričakovati znatnega izvoza, v katerem se že vidno udejstvuje Privilegirana izvozna družba, katere stremjenje gre za tem, organizirati tudi izvoz ostalih kmetijskih pridelkov, vina in sadja. V ta namen je ustanovila tudi že poseben vinski oddelek.

Pridelek v naši banovini je razmeroma dober: po uradnih podatkih kmetijskega ministrstva je namreč znašal (v oklepajih podatki za povprečje 1920 — 1929): pšenica 601.000 (626.000), ječmen 157.000 (194.000), rž 344.000 (279.000), oves 247.000 (205.000) meterskih stotov. Vendar moramo ugotoviti, da naš pridelek žita ne igra tako važne vloge

v naši kmetijski produkciji kakor drugi pridelki.

Kakor smo torej omenili je letos pridelek zadovoljiv, manj zadovoljive pa so cene. Sicer imamo zadnje dni zaradi suše v Ameriki zabeležiti povišanje cen vsepovsod, vendar so cene agrarnih proizvodov še vedno tako nizke, da nikakor niso rentabilne za kmetijstvo zlasti, ker je nivo cen industrijskih izdelkov še vedno visok. Cene agrarnih proizvodov so zelo nestalne, ker jih predvsem vodi špekulacija iz vrst trgovine, nasprotno pa veliki karteli producentov v industriji drže cene stalno, pa naj bo kriza ali dobra prodaja. Zato so razumljiva stremjenja kmetijskega prebivalstva za čim ožje sodelovanje producentov v posameznih državah v dosego boljših cen. Ta stremjenja so našla odziv tudi v sosednih državah in tako vidimo, da se resno pripravljajo producenti velikih izvoznih držav pšenice in sploh žita na sodelovanje na svetovnih žitnih tržiščih. S tega stališča je gledati tudi na nedavno konferenco naše države in Romunije, ki se je vršila te dni v Sinaji. Agrarne države v Srednji Evropi trpe zelo pod tendenco srednjeevropskih industrijskih držav zaščititi svoje kmetijstvo s kolikor mogoče visokimi carinami. Na drugi strani pa ravno iste države zahtevajo za svoje industrijske izdelke kolikor mogoče prosto pot v pretežno agrarne države. Razumljivo je, da se agrarne države branijo tudi drugih sredstev,

ki jih porabljaajo industrijske države za pomoč svojemu kmetijstvu. Zaenkrat sta se za skupni nastop odločili naša država in Rumunija, kjer je struktura gospodarstva zelo enaka. Sedaj še niso znane tolike potankosti, vendar se povsod pričakuje, da bo šlo to sodelovanje še dalje in mogoče pride celo do popolne carinske unije. To je prava pot k sodelovanju držav, ki vodijo sedaj namesto prejšnjih vojn še bolj učinkovite gospodarske vojne. Dosedanje konference vseh držav o carinskem premirju niso imele bogvekakšnih uspehov. Sedaj pa je gospodarska nuja prisilila države k sodelovanju.

Po objavljenih podatkih je bila naša trgovinska bilanca v juniju aktivna za 3,3 milijona Din, kar je pa malenkostno. Skupno je v prvi polovici t. l. znašal naš uvoz 3.478 milijonov Din (v prvi polovici lani 3.679 milijonov) izvoz pa 3.362 milijonov Din v primeri z 2.989 milijonov Din v prvi polovici lani. Kakor vidimo je naš uvoz zelo nadoval, a izvoz se je radi lanske dobre letine dvignil. Prvo polletje letos zaključuje naša trgovinska bilanca s primanjkljajem 196 milijonov Din, lani pa je znašal primanjkljaj 690 milijonov Din. Večjega izvoza nam je pričakovati v juliju in v avgustu in s tem tudi izboljšanje naše trgovinske bilance, ki bo za leto 1930 najbrže zopet aktivna.

Zelo aktualno vprašanje je tudi stabilizacija naše valute, ki smo jo že večkrat

napovedali. Odločno pa se demantirajo vesti, da bi se imela izvršiti na nižji bazi kakor stoji dinar sedaj, kar je tudi popoľuoma pravilno, kajti nepregledna je škoda, ki bi jo imelo v tem slučaju gospodarstvo. Kakor vse kaže, se bo zakonska stabilizacija dinarja izvršila v jeseni in sicer najbrže s pomočjo Banke za mednarodna plačila, ki sodeluje pri reparacijah.

Poraba umetnih gnojil je znašala po statistiki kmetijskega ministrstva v letu 1928 — 1929 76.260 ton in se je v primeri z letom 1924 — 1925 več kakor podvojila, kajti v tem letu smo v celi državi porabili samo 30.620 ton. To so jako nizke številke, ki kažejo, da imamo na polju propagande za umetna gnojila še veliko dela.

Obtok bankovcev naše Narodne banke je znašal koncem meseca julija 5.317 milijonov Din, dočim je istočasno znašalo kovinsko in devizno kritje 2.488 milijonov Din, torej skoraj polovico.

Finančno ministrstvo je izdalo naredbo o decentralizaciji državnih dobav, ki daje večje pravice banom in drugim državnim uradom glede izvrševanja licitacij za državne dobave.

Indeks cen v veletrgovini, ki ga objavlja Narodna banka, je v juliju narastel od 86,8 na 88,8 (pri tem so cene leta 1926 vzete za sto.)

Zadrugam!

Prošnje zadrug na kraljevsko bansko upravo za kakoršnokoli pomoč morajo biti opremljene s sledečimi prilogami: 1. pravila zadruga, 2. imenik članov, 3. zadnje revizijsko poročilo, 4. računski zaključek, 5. poročilo koliko podpore je zadruga že prejela in od koga, 6. poročilo načelstva o poslo-

vanju zadruga, njenem imetju itd., 7. pri morebitnih adaptacijah, novih napravah ali nakupih točen račun oziroma proračun. Pri obravnavanju takih vlog se kraljevska banska uprava ozira le na stvarno utemeljene prošnje, upoštevajoč gospodarske prilike v okolišu zadruga in gospodarski pomen zadruga za dotično okolico.

Zadružništvo v inozemstvu.

Razvoj rajfajzenskih posojilnic na Češkem. Kakor v drugih državah tako pripada tudi v čehoslovaški republiki rajfajzenskim posojilnicam važna naloga, da pomagajo kmetovalcem lajšati hudo breme sedanje gospodarske krize. Posojilnice pa so bile in so še tudi jako dobro pripravljene za leta gospodarske depresije kakor dokazuje naslednje primerjanje statističnih podatkov iz l. 1920 in 1928.

Celokupno število posojilnic je od l. 1920 zrastlo na 4101, t. j. za 281. ali 7·4%. Med temi posojilnicami je bilo koncem l. 1928 nemških 1173.

Stanje posojil od leta do leta hitro narašča in je znašalo l. 1928 Kč 2,769·3 milijone, za 1,350·3 milijone več nego l. 1920. L. 1920 je odpadlo na eno posojilnico 112 tisoč, l. 1928 pa 680.000 Kč posojil. Posojila so se torej silno dvignila, kar za celih 507%!

Prirastek hranilnih vlog je bil primeroma znatno manjši. Ob koncu l. 1928 so vloge znašale 4,538·4 milijonov Kč in so se napram l. 1920 dvignile le za 181%. L. 1920 je bilo od vseh hranilnih vlog porabljenih za posojila le 26%, l. 1928 pa že 60·6%. Te in prejšnje številke dokazujejo, kako se trajno slabša položaj češkega kmeta. Obrestna mera za hranilne vloge je l. 1920 znašala od 1/2% do 6 1/2%, l. 1928 pa od 3% do 7 1/2%.

Osebnosti.

† **Anton Kristan.** Dne 17. junija je umrl v Ljubljani predsednik Zveze gospodarskih zadrug v Jugoslaviji in predsednik Zadružne banke g. Anton Kristan. Anton Kristan se je že v mladih letih posvetil zadružnemu delu in je ostal zadružništvu zvest do smrti. V želji izboljšati gospodarsko stanje delavstva

je skrbel za njegovo zadružno organizacijo. Bil je ustanovitelj največje slovenske konzumne zadruge, Konzumnega društva za Slovenijo, ustanovil je Zadružno banko in Zvezo gospodarskih zadrug, odlično je sodeloval tudi pri drugih delavskih zadrugah, tako da moramo reči, da je bil glavni predstavnik zadružništva razredno zavednega delavstva. Za to zadružništvo pomeni smrt Kristana hud udarec. V svrhu propagande zadružne misli med delavci se je Kristan tudi literarno udeleževal. Izdal je več brošur o zadružnem delu, urejeval je zadružne koledarje, potem list „Konzument“ itd. Kot odličen zadrugar je prišel tudi v upravni odbor Glavne zadružne zveze v Jugoslaviji. Zadrugarju Kristanu časten spomin!

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 115—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 96— in po 100 kg à Din 94—; kalijeva sol po 100 kg Din 176—, kostni superfosfat Din 126—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 260—; kostna moka Din 110—; mavec (gips) Din 40—; nitrofoskal v vrečah Din 172—; cement dalmatinski Din 56—; cement Dovje v papirnatih vrečah Din 60—; klajno apno Din 275—; lanene tropine Din 3·50; modra galica Din 8—; žveplo Din 3·20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; repoznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlini Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zagotavljajo pravilnost kot npr. zapisnik o občnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zagotavlja tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.		Komad		Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din	—50	Blagajniški dnevnik 200 listov	Din 75—
za blagovne zadruge	"	—50	Knjiga tekočih računov 50 listov	" 40—
Zapisnik o rednem občnem zboru	"	—50	Knjiga tekočih računov 100 listov	" 56—
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	"	—50	200 " celo plat.	" 120—
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	"	—50	Amerikanski journal za blagovne zadruge	" 180—
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	"	1—	Knjiga denarnih listkov 100 strani	" 15—
Izpiski iz knjige posojil	"	1—	Knjiga pristopnic 50 listov	" 12—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	"	—30	100 " "	" 16—
Zadolžnice na poroštvo	"	—75	200 " "	" 34—
Zadolžnice na vknjižbo	"	—75	Štraca* 100 listov	" 65—
Zadolžnice na amortizacijo	"	—75	Štraca* 50 listov	" 40—
Prošnje za posojilo	"	—50	Blagovni skontro 100 listov	" 75—
Pogodba za kredit v tek. rač.	"	—75	Blagovni skontro 50 listov	" 45—
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	"	2—	Nakupna prodajna knjiga 100 listov	" 75—
6 1/4% do 7% (na papirju)	"	3—	Nakupna prodajna knjiga 50 listov	" 45—
7 1/2% do 8 1/2%	"	3—	Blago oddajni bloki	" 22—
9% do 10%	"	3—	Deležna knjiga 100 listov	" 45—
Listek za izplačilo vloge	"	—10	Deležna knjiga 200 listov	" 75—
Listek za izplačilo posojila	"	—10	Vložni zapisnik	" 30—
Opomin dolžniku	"	—10	Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	" 4—
Opomin porokom	"	—10	(vezane)	" 3—
Zemljeknjižni predlog (list)	"	—40	(broširane)	" 1—
Pole za inventuro	"	—75	Zadružno-posojilne knjižice	" 3—
Potrdila	"	—10	Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	" 475
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	"	—75	Knjižice za električni tok	" 150
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	"	22—	Imenik zadružnikov 20 listov	" 20—
Denarne kuverte	"	—65	Imenik zadružnikov 30	" 25—
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	"	—10	Imenik zadružnikov 40	" 30—
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	"	—05	Knjiga porokov	" 20—
II.		Komad	Knjiga odstopnic (broširano)	" 6—
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60—		Sejni zapisniki	" 26—
" " 100	" 105—		Trgovske knjige z 2 kolonama	" 26—
" " 150 celo platno	" 160—		Indeksi	" 16—
Knjiga posojil 50 listov	" 65—		Mlekarske knjižice	" 375
" " 100	" 110—		Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	" 30—
" " 150	" 155—		" " 100	" 50—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	" 50—		III.	
" " 100	" 85—		Komad	
" " 150 celo pl.	" 135—		Pravila za hranil. in posojil. (Rajfeis.)	Din 2—
Razdelnik za nedelarne zadruge 24 listov	" 40—		Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	" 2—
" " 50	" 60—		Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	" 2—
" " 100	" 100—		Pravila za živinorejske zadruge	" 2—
Blagajniški dnevnik 100 listov	" 45—		Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	" 2—
			Pravila za mlekarne zadruge	" 2—
			Pravila za zadružne elektrarne	" 2—
			Pravila za zavarovanje goveje živine	" 2—
			Pravila za strojne zadruge	" 2—

